

Nacionalinis atviros prieigos mokslinių tyrimų duomenų archyvas (MIDAS) ir jo potenciali nauda klimato tyrimams

The National Open Access Research Data Archive (MIDAS) and Its Potential Benefits for Climate Research

Gintė MEDZVIECKAITĖ¹

¹Vilniaus universiteto biblioteka, ginte.medzvieckaite@mb.vu.lt

¹Vilnius University Library, ginte.medzvieckaite@mb.vu.lt

DOI: <https://doi.org/10.15388/Klimatokaita.2020.14>

Klimato kaitos tyrimai kelia ne tik intelektinių, bet ir mokslinės komunikacijos uždavinių. Didėjant šios srities tyrimų svarbai ir spartėjant pokyčių tempui, atsiranda poreikis tyrėjams greitai ir operatyviai tarpusavyje dalytis darbo rezultatais. Rezultatų viešinimas vien tradicinių publikacijų būdu nepatenkina šio poreikio, nes publikavimo procesas gali užtrukti keletą metų. Šiuo metu populiarėja naujas mokslinės komunikacijos tipas, atveriantis galimybę operatyviau keistis informacija – dalijimasis išanalizuotais arba analizuoti paruoštais mokslinių tyrimų duomenimis, publikuojant juos atvirąja prieiga. Tokiai bendradarbiavimo formai reikalingą techninę infrastruktūrą teikia duomenų talpyklos. Lietuva taip pat gali pasigirti dviem nacionalinėmis duomenų talpyklomis. Nuo 2006 m. veikiantis LiDA archyvas orientuotas į humanitarinius ir socialinius mokslus. Visų kitų mokslo sričių poreikius tenkina Nacionalinis atviros prieigos mokslinių tyrimų duomenų archyvas (MIDAS), atvertas 2015 m. Būtent MIDAS turi potencialo tapti klimato kaitos tyrimų rezultatų sklaidos platforma.

MIDAS yra universali duomenų talpykla, atvira bet kurios mokslo srities tyrimus atliekantiems asmenims ir įstaigoms. Naudojimasis juo yra nemokamas. MIDAS įgalina tyrėjus ne tik įvairiais atvirumo lygiais publikuoti mokslinių tyrimų duomenis, bet ir juos saugoti, tvarkyti bei analizuoti. Publikuoti tyrimų duomenys ir jų meta-duomenys tampa prieinami kitiems mokslo bendruomenės nariams ir plačiajai visuomenei per MIDAS portalą, kur galima atlikti duomenų rinkinių paiešką, taikant įvairius filtrus. Reikalavimas autoriams kartu su publikuojamais mokslinių tyrimų duomenimis pateikti svarbiausius citavimui reikalingus metaduomenis ir visų su duomenimis atliekamų veiksmų registravimas užtikrina, kad iš MIDAS parsisiųsti tyrimų duomenys bus naudojami nepažeidžiant autorių teisių. Visi į MIDAS įkeliami mokslinių tyrimų duomenys yra skenuojami antivirusinės programinės įrangos ir apsaugoti tinklo ugniasienėmis bei kenksmingosios programinės įrangos aptikimo priemonėmis. Jie saugomi trimis egzemplioriais, vienas iš kurių laikomas geografiškai nutolusiame rezerviniame centre. Šiuo metu MIDAS prisiregistravę 322 naudotojai, publikuoti 59 mokslinių tyrimų duomenys arba meta-duomenys, iš kurių 5 – hidrologijos, aplinkotyros ir ekologijos mokslo sričių.

Turint galvoje, kad MIDAS yra didžiausios talpos ir pažangiausias Baltijos šalyse mokslinių tyrimų duomenų archyvas, publikuotų tyrimų galėtų būti kur kas daugiau. MIDAS turi potencialo tapti Lietuvos atvirojo mokslo platforma, kuri įgalintų greitesnę mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą ir palengvintų jų kokybės kontrolę. Kalbant apie tokią aktualią mokslo sritį kaip klimato kaitos tyrimai, tiek greita rezultatų sklaida, tiek kuo geresnės kokybės užtikrinimas yra būtini. Kad MIDAS potencialas būtų realizuotas, tetrūksta didesnio tyrimus atliekančių asmenų aktyvumo, todėl tyrėjai kviečiami išnaudoti archyvo teikiamas galimybes.